

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Az Egy becsületbeli ügy című film
érveléstechnikai elemzése

Házi dolgozat

Alföldi Norbert

IV. éves informatika szakos hallgató

Előadó:

Dr. Tanács János

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Villamosmérnöki és Informatikai Kar

Budapest, 2007

Témaválasztás. Dolgozatom témájának megválasztása során mindenképpen olyan témakörökben gondolkodtam, ahol két ellentétes álláspont ütköztetésének elemzése a feladat. Ezen témakör klasszikus példája a bírósági tárgyalás, melyben a vád és a védelem álláspontja áll egymással szemben. Ilyen szituációk leginkább csak a filmvászonon vannak elérhető közelségben, ezért is kerestem a filmek között olyat, mely ezt a témát dolgozza fel. Több film mérlegelése után választásom a címben említett *Egy becsületbeli ügyre* (angol címe: *A Few Good Men*) esett, mivel a benne szereplő viták elemzése során az érveléstechnikai apparátus számos elemét be lehet mutatni.

Szituáció. A cselekmény folyamán gyakorlatilag az összes vitahelyzettel találkozunk, melyek név szerint a racionális vita, üzleti- és törvényszéki típusú tárgyalás, valamint a veszekedés. A legnagyobb hangsúlyt természetesen a törvényszéki típusú tárgyalás kapja, mivel a film jelentős részében ebben a szituációban kell a feleknek érvelniük.

Racionális vita. Az első vitahelyzet egy racionális vitának induló megbeszélés. A quantánamói támaszpont parancsnoka, Jessep ezredes összehív egy megbeszélést, melyen arról kell döntést hozniuk, hogy egy meglehetősen alulteljesítő tengerészgyalogos, William Santiago többszöri áthelyezési kérelmét elbírálják. Az ügy azért kapott figyelmet az eddigi ignorálással szemben, mert Santiago utolsó levelében az áthelyezéséről szóló kedvező döntés ellenében felajánlotta, hogy egy illegális lövöldözés ügyében társa ellen vallomást tesz. Ebben a helyzetben az ezredes egy háromfős értekezletet hív össze, melynek célja a kialakult helyzet rendezése. Valójában inkább kétszemélyes megbeszélésről van szó, mivel Kendrick hadnagynak egyfelől csak tényfeltáró szerepe van a megbeszélésen, másrészt jelenlétével a vita egy törvényszéki típusú tárgyalásba ágyazódik, ahol ő nem aktív résztvevője a vitának, sokkal inkább a lövészezredet, mint véleményformáló közönséget reprezentálja. Annak ellenére, hogy a cél egy optimális döntés meghozatala, az első olyan építő jellegű javaslat felvetése után, mely nem egyezett az ezredes előzetes álláspontjával, rögtön elveszett a szituáció racionális vita jellege. Az elhangzó javaslatot ugyanis durván kifigurázza, nevetségessé teszi és elveti. Ez általában akkor használatos, ha kellemetlen érvek merülnek fel a saját álláspontunkkal szemben és ezzel a mondanivaló élet szeretnénk tompítani. Ebben az esetben az ezredes tekintélyénél fogva rá tudja erőltetni akaratát a vita többi szereplőjére, tehát behódolásról beszélhetünk. Ilyenkor, bár a döntés megszületik és pillanatnyilag elfogadottá válik, ez a vitapartnerben nem internalizálódik és a

későbbiekben ha lehetősége nyílik rá, álláspontját meg fogja változtatni. A cselekmény előrehaladtával ez be is következik: Markinson alezredes segíti a védelem munkáját, ahogy kikerül Jessep ezredes befolyása alól.

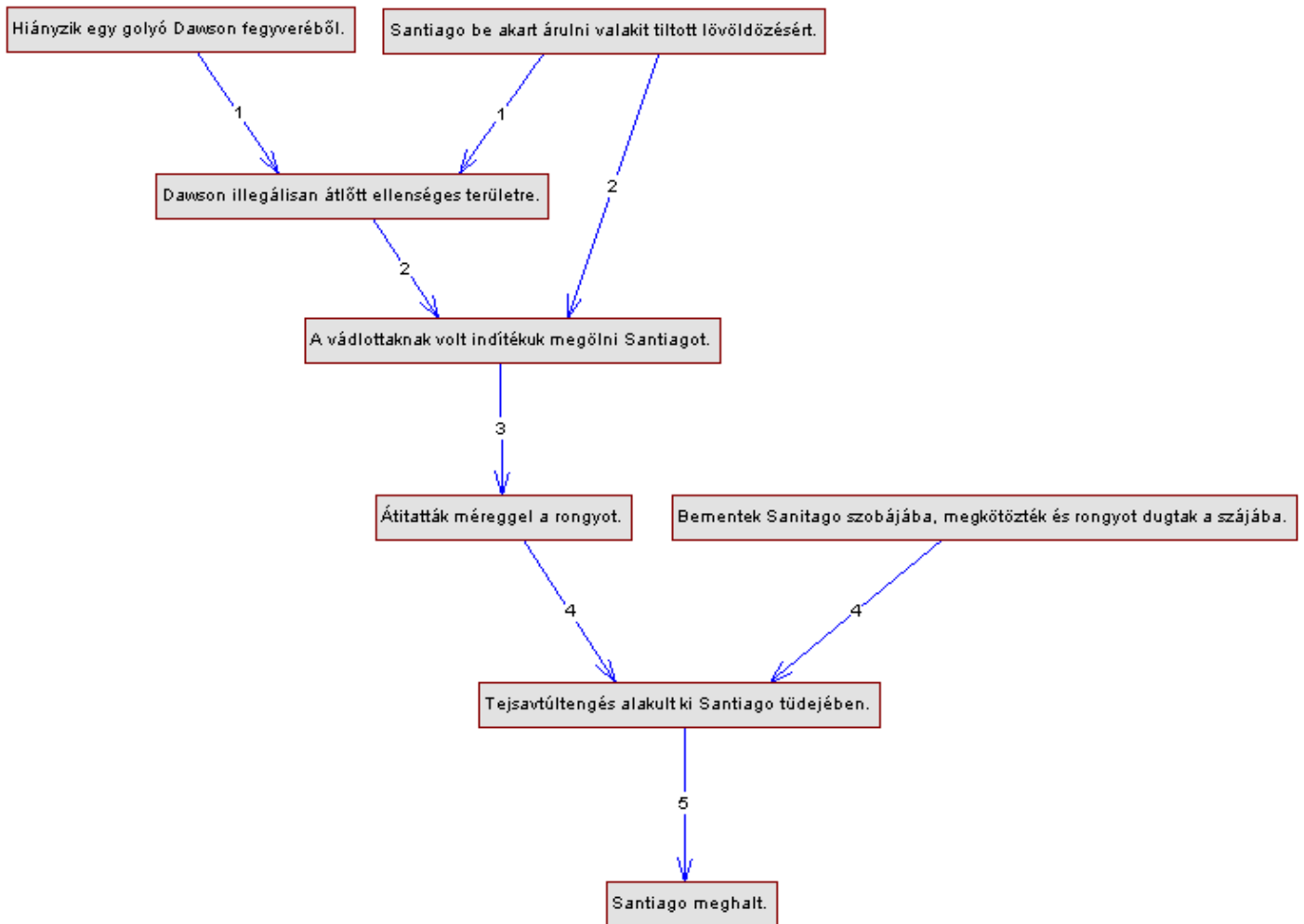
Cselekmény. Az előző pontban említett döntés, mely szerint a kérdéses katona áthelyezési kérelmét elutasítják, tragikus következményekkel jár. Santiagót társai durván bántalmazzák amiatt, mert megtudták, hogy egyikük ellen vallomást akar tenni, és végül belehal sérüléseibe. A bántalmazást ketten követik el, Dawson és Downey tengerészgyalogosok, akik emiatt hadbírószág elé kerülnek.

Üzleti tárgyalás. A hadbírószág lehetőséget biztosít peren kívüli megegyezésre, mely a vád és a védelem alkudozása után mindkettőjük számára elfogadható döntéssel zárul. A film során kétszer találkozhatunk ezzel a szituációval. Először még a tárgyalás megkezdése előtt próbálnak egyezsége jutni a felek, sikertelenül. Az üzleti típusú tárgyalásnál akkor kerül sor újratárgyalásra, ha valamilyen új információ derül ki valamelyik fél számára. A cselekmény folyamán erre is sor kerül, ám egyezség ebben az esetben sem születik.

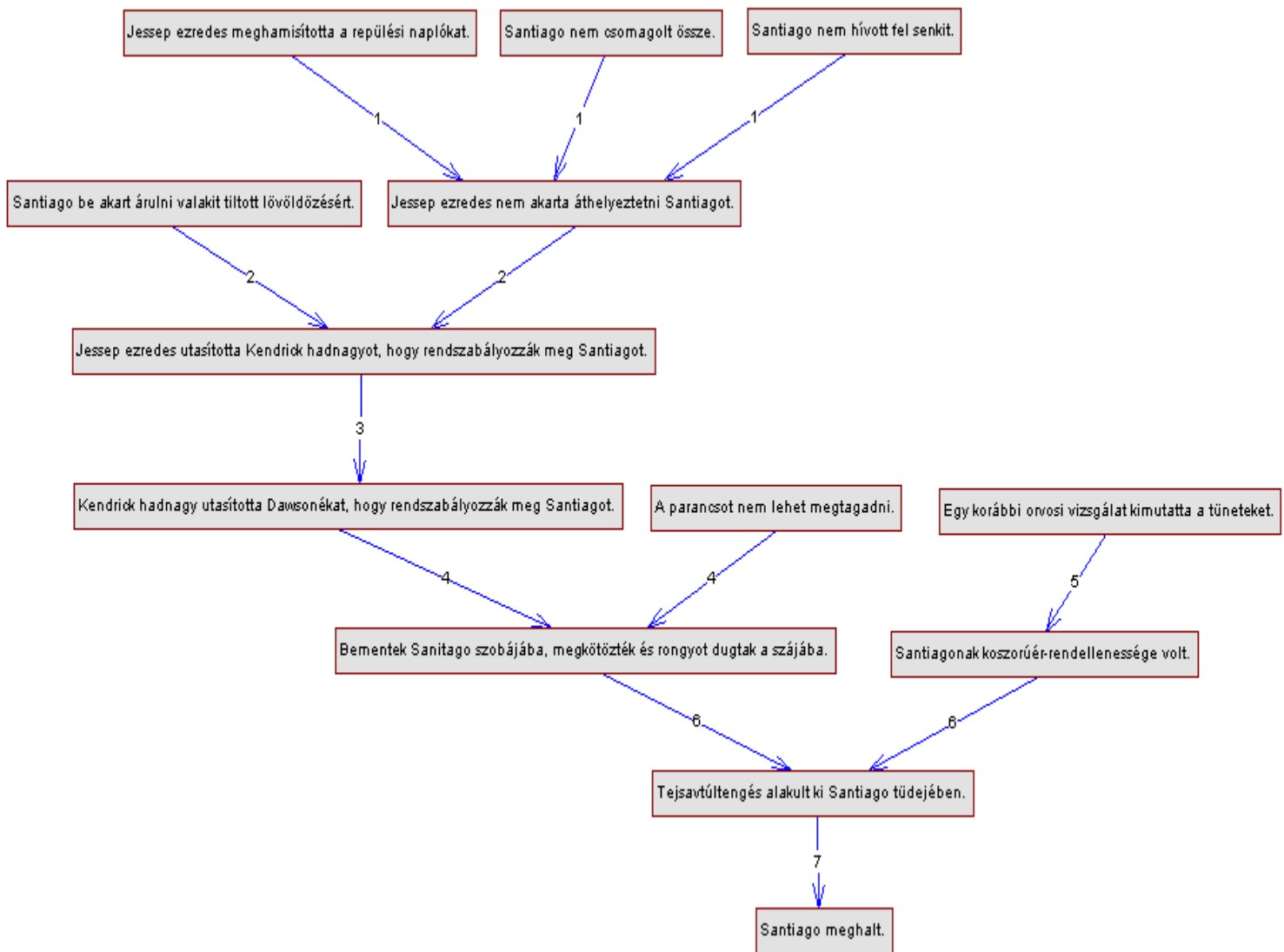
Veszekedés. Ezen típusú vitára csak említés szintjén szeretnék kitérni, hiszen itt nem beszélhetünk klasszikus érveléstechnikai elemekről. A film során visszatérő motívum, hogy a védelem képviselői közt nézeteltérés alakul ki, mely veszekedésbe torkoll. Ezekben a helyzetekben, mint itt is láthatjuk, nem sorakoznak fel logikus érvek egyik oldalon sem: az eszköztár, hogy meggyőzzék a másik felet álláspontjuk helyességéről, gyakran kimerül a személyeskedésben.

Törvényszéki típusú tárgyalás. A film kétségkívül legnagyobb lélegzetű vitahelyzete a hadbírószági tárgyalás a két bántalmazó tengerészgyalogos ellen. A vitaszituáció egyértelmű: a vád és a védelem is a saját álláspontjáról próbálja meggyőzni a kezdetben pártatlan esküdtszék, tehát törvényszéki típusú tárgyalásról van szó. A klasszikus bírósági ügyek során aszimmetrikus vita a jellemző, melyben a vád állít valamit a vádlottról, amit igyekszik alátámasztani, ellenben a védelem nem fogalmaz meg állításokat, csak a vád érvelését kritizálja. Jelen esetben viszont a védelem is megfogalmaz állításokat, melyeket próbál minél jobban alátámasztani.

Premissák és konklúziók. Az alábbi két ábra rekonstruálja a vita során felépített érvelési térképet mind a vád, mind pedig a védelem részéről.

A vád érvelési térképe

A védelem érvelési térképe

Nyitó szakasz. A vita nyitó szakaszában mindkét fél explicit kimondja az állításait, hogy rögzítse, pontosan mit is kíván bizonyítani a tárgyalás során. Érveléstechnikailag a vád nyitását érdemes megemlíteni, ahol olyan stratégiát láthatunk, melyben felsorolja a másik fél álláspontjának lehetséges erős érveit és ezeket próbálja meg aláásni, nevetségessé tenni.

Első tanú. Az első tanút a vád idézi be, aki egy ügynök a vizsgálati osztályról. Az ő feladata volt kivizsgálni a Santiago levelében megemlített illegális lövöldözést. A vád irányított kérdésekkel tényként elfogadtatja azon premisszáit, mellyel igazolni tudja, hogy abban a bizonyos levélben említett incidens elkövetője egyértelműen Dawson, hiszen az ő fegyveréből hiányoznak a töltények. Ezen következtetést a védelem azzal igyekszik kritizálni, hogy a vizsgálat során nem történt vádemelés Dawson ellen, így hivatalosan nem jelölhető meg a lövöldözés elkövetőjeként. Erre reagálva a vád

eggyel továbblép a bizonyításban és rámutat, hogy pont amiatt nem emelhettek vádat Dawson ellen, mert Santiago meghalt, így belátva, hogy a vádlottaknak megvolt az indítékuk a gyilkosság elkövetéséhez.

Második tanú. A vád következő tanúja Santiago egyik szakasztársa. A vád érvelése ugyanazt a stratégiát követi, mint a nyitó szakaszban: előre cáfol olyan érveket, amivel a másik fél tudná védeni álláspontját. Konkrétan arról van szó, hogy egy eligazításon direkt parancsot kaptak mindannyian, hogy bár Santiago beárulta egyiküket, mégsem szabad bántalmazni. Ezzel a védelem azon későbbi érvét próbálja meg előre támadni, mely szerint parancsot követtek a bántalmazás során. Ezt a védelem rögtön azzal cáfolja, hogy nem minden parancsnál van jelen az egész osztag és az eligazítás után a két vádlott kaphatott ettől eltérő utasításokat is.

Harmadik tanú. Ismét a vád idéz, ezúttal azt az orvosszakértőt, aki a támaszponton megállapította a halál bekövetkeztét. Először olyan kérdések kerülnek elő, melyek a halál okát firtatják. Az orvos válaszában mérgezést jelöl meg a halál egyértelmű és kizárólagos okaként. Ekkor a védelem tiltakozik *argumentum ad verecundiam* érvelési hibára hivatkozva, mely jelen esetben azt jelenti, hogy az orvos véleménye nem lehet perdöntő, hiszen nem kriminológus, hogy kellő szaktudással rendelkezzen ahhoz, hogy kétséget kizáróan meg tudja állapítani a halál okát. Tehát a tiltakozás alapja az irreleváns tekintélyre való hivatkozás. Miután a védelem kap szót, hogy feltegye kérdéseit, azt próbálják bizonyítani, hogy nem csak mérgezés okozhatta a halált. Ezen bizonyítás során kiderül, hogy nem csak mérgezés következtében alakulhat ki tejsavtúltengés, hanem koszorúér-rendellenesség is lehet a kiváltó oka. Ezt alátámasztandó, egy korábbi orvosi vizsgálat eredményére hivatkoznak – melyet nem melleleg az éppen tanúskodó orvos állított ki, aki korábban a mérgezést kizárólagos okként jelölte meg –, melyből az derül ki, hogy Santiago pontosan azokat a tüneteket produkálta, melyek ezt a rendellenességet jellemzik. Ha alaposabban megvizsgáljuk a szituációt, egy speciális hamis dilemmával van dolgunk. A halál okát kell kétséget kizáróan bizonyítani, mely során az esküdteknek mérlegelniük kell a lehetséges okokat és döntenet arra, amit a legjobban alátámasztottnak vélnék. Az orvos viszont akarva-akaratlanul is – ami nem derül ki egyértelműen, csak utalás történik a szándékosságra –, csak egyetlen választási lehetőséget kínál fel, mégpedig a vád számára kedvező mérgezést, viszont ahogy az később kiderül, a választási lehetőségek halmaza ennél bővebb. Az érvelés zárásaként a védelem kísérletet tesz negatív egzisztencia kialakítására, hogy az

esküdtek kevésbé fogadják el az orvostól származó állításokat. Ekkor ismét a vádhoz kerül a kérdezés joga, amit természetesen ki is használnak. Egy sokat állító kérdés keretében, melyben meggyőzőestechnikai elemekkel tűzdelve erőteljes hangsúly kerül az orvos szakértőségére, újfent kimondatják, hogy a halál oka az orvos szerint egyértelműen mérgezés. A tanúk meghallgatásának menete nagymértékben hatással lehet a vita kimenetelére. A vád által felsorakoztatott tanúk esetében a kérdések nyitó és záró szakaszában is a vád érvelése hangzik el, ami a hallgatóságot befolyásolhatja, ugyanis az ember figyelési függvénye fordított haranggörbe alakú, tehát egy érvelés során leginkább a kezdő- és a záró érv az, ami leginkább megmarad bennünk, ezeket a legkönnyebb rekonstruálni a vita után. Ezt mind a két oldal ki is használja.

Negyedik tanú. Itt kezdődik a védelem által beidézett tanúk sora: elsőként egy másik osztagbeli katonát láthatunk. A védelem kap először szót és a rendszabályozást kezdi feszegetni. Azzal érvelnek, hogy bár más katonák sokkal kevesebért is kaptak bántalmazást, Santiago ezzel szemben sohasem, amit Dawsonnak köszönhet, ugyanis társai féltek tőle. Ezzel egyrészt alátámasztják azt az állításukat, miszerint Dawsonék parancsra cselekedtek, másfelől megteremtnek egy pozitív egzisztenciát a vádlottaknak. Ennél a pontnál a vád kapja meg a kérdezés jogát – immáron ők ékelődnek a védelem két felszólalása közé. Olyan kérdéseket tesznek fel, melyeknek nem titkolt célja, hogy kétségbe vonják a rendszabályozás létezését azáltal, hogy hivatalosan nem ismert ez a fogalom. Ezt kissé gúnyosan azzal próbálják igazolni, hogy szakkönyvekben keresnek hivatkozást rá, ami nyilvánvalóan nem található egyik könyvben sem. Majd miután ismét a védelem szólhat fel, analogikus érveléssel élve a rendszabályozást az étkezéshez hasonlítják, ami szintén nem szerepel a szakkönyvekben, mégis kétségkívül létező fogalom.

Ötödik tanú. A védelem Kendrick hadnagyot szólítja. Itt egy régebbi esetről indul ki az érvelés, melyben Dawson egy fogságra ítélt társának az ezt megtiltó parancs ellenére ennivalót vitt. Itt szintén megfigyelhető a pozitív egzisztencia erősítése, ugyanakkor bizonyítást nyer az az állítás, hogy még egy morálisan megkérdőjelezhető parancsot sem bírálhat felül egy tengerészgyalogos. Ezzel párhuzamosan az esküdtek felé a vizsgált szituáció azt sugallja, hogy Kendrick hadnagytól nem áll távol olyan parancsok kiadása, melyben rendszabályozásra utasítja beosztottjait. Bár ez utóbbi implicit állítást a vád explicit kimondja és az erre

irányuló kérdésre a hadnagy határozott nemet mond, a parancs megtagadhatatlansága nagyon erős alátámasztást nyer.

Hatodik tanú. Itt a vád tényfeltáró érvelése megerősíti álláspontját, mivel kiderül, hogy az egyik vádlott nem volt tanúja Kendrick hadnagy parancsának, hanem a rendszabályozásra való utasítást a másik vádlottól, Dawsontól kapta.

Hetedik tanú. A védelem szólítja hetedik és egyben a tárgyalás utolsó tanúját, Jessep ezredest. A tárgyalás ezen pontján minden azon áll vagy bukik, hogy sikerül-e kellően alátámasztani, hogy a parancsnok adta ki a legfelsőbb szintű utasítást a rendszabályozásra. Ehhez először azt a rész-konklúziót próbálják meg igazolni, mely szerint szó sem volt Santiago áthelyezéséről. Az érvelés tehát azzal indul, hogy az ezredes példájából kiindulva megmutatják, hogy bár ő csak egy napra hagyta el a támaszpontot, mégis sokkal nagyobb előkészületek előzték meg utazását, mint Santiagóét, aki állítólag véglegesen hazautazott volna. Itt is megfigyelhetjük, hogy olyan személlyel példálózik a védelem, aki meglehetősen nagy tekintélynek örvend, tehát azt sugallja, hogy ha ő ennyi előkészületet tesz indulása előtt, akkor az úgy van rendjén. Ismét *argumentum ad verecundiam* érvelési hibáról van szó, mivel tökéletesen irreleváns az ezredes tekintélye olyan hétköznapi kérdésekben, mint az utazás előtti bepakolás. Utolsó kérdésként egy olyan ellentmondásra kérdez rá a védelem, melynek feloldása nem lehetséges, mivel hamis állításokon alapul. Az érzelmi kizökkenés következtében Jessep ezredes indulatosan elismeri, hogy valóban ő adta ki a parancsot a rendszabályozásra és hallhatjuk álláspontja melletti érvelését. Személyeskedéssel teli azzal érvel, hogy ha nem alkalmazná a rendszabályozás és más, morálisan megkérdőjelezhető módszerét, aminek következtében Santiagóhoz hasonló katonák halhatnak meg, akkor nem lenne fenntartható a béke. Ez *argumentum ad consequentiam* érvelési hiba, azaz olyan pozitív következmények, mint a béke fennmaradása, olyan előzményeket igazol, mint a rendszabályozás szükségessége.

Záró szakasz. A védelemnek ugyan sikerült kellőképpen bizonyítania, hogy a vádlottak parancsot követtek, a hadseregből leszerelték őket tengerészgyalogoshoz nem méltó magatartás okán.